

Skolens plikt til å ivareta den enkelte elevs rett til et trygt og godt skolemiljø

Overordnet

Opplæringsloven kapittel 9A handler om elevenes skolemiljø. Det følger av § 9A-2 at alle elever har rett til et trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring. Rettigheten er individuell, og innebærer ikke bare at en elev har rett til å ha det trygt på skolen, men en rett til å ha et skolemiljø som *fremmer* helse, trivsel og læring. Skolen skal jobbe systematisk for å sikre at alle elever opplever et slikt skolemiljø. Dette følger av § 9A-3.

Skolens aktivitetsplikt etter opplæringsloven § 9A-4

Skolen er i loven pålagt en aktivitetsplikt for å sikre at elever har et trygt og godt skolemiljø.

Aktivitetsplikten er delt inn i fem delplikter:

- Alle som arbeider på skolen skal **følge med** på om elevene har et trygt og godt skolemiljø
- Alle som arbeider på skolen skal **gripe inn** mot krenkelser som vold, diskriminering og vold
- Alle som arbeider på skolen skal **varsle rektor** dersom de har mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har det trygt og godt. I alvorlige tilfeller (f.eks. grov vold eller grov hetsing i sosiale media) skal rektor **varsle skoleeier**.
- Ved mistanke eller kjennskap til at elev ikke har det trygt og godt skal skolen snarest **undersøke saken**
- Når en elev sier at han/hun ikke har det trygt og godt på skolen, eller en undersøkelse skolen har gjort viser at en elev ikke har det trygt og godt på skolen, skal skolen **sette inn tiltak** slik at eleven får et trygt og godt skolemiljø. Tiltakene skal fremgå av en aktivitetsplan.

Aktivitetsplanen: I planen skal det fremgå hvilket **problem** tiltakene skal løse, **hvilke tiltak** som er planlagt, når tiltakene skal **gjennomføres**, hvem som er **ansvarlige** for tiltakene, og når tiltakene skal **evalueres**. Elevene som er berørt av planen skal høres i forbindelse med utarbeidelsen og evalueringen av denne. Skolen må fortsette å sette inn tiltak helt til eleven opplever å ha et trygt og godt skolemiljø.

Krenkelser fra noen som arbeider på skolen – skjerpet aktivitetsplikt etter opplæringsloven § 9A-5

Elever kan oppleve at det er noen som arbeider på skolen som utsetter de for krenkelser. I slike tilfeller stilles det strengere krav til hvordan skolen agerer. Dette kalles skjerpet aktivitetsplikt. Skolen skal gjøre de samme tingene som etter oppl. § 9A-4, men det er strengere krav til hurtighet. Rektor skal varsles straks, og **rektor skal i alle tilfeller varsle skoleeier**. Undersøkelser og tiltak skal iverksettes umiddelbart.

Elev/foresatte kan melde saken sin til Fylkesmannen – opplæringsloven § 9A-6

Etter at rektor har fått kjennskap til at en elev ikke har det trygt og godt på skolen har skolen fem virkedager på å trygge eleven/foresatte på at skolen tar tak i saken. Hvis eleven/foresatte ikke

opplever seg trygget i løpet av disse fem virkedagene, kan de melde saken til Fylkesmannen. Fylkesmannen vil da treffe et enkeltvedtak hvor det fremkommer om skolen har oppfylt aktivitetsplikten sin eller ikke. Dersom Fylkesmannen mener at skolen ikke har oppfylt aktivitetsplikten sin kan de pålegge skolen å gjennomføre konkrete tiltak i saken.

Rogaland fylkeskommune sine forvaltningsplaner for å sikre elever et trygt og godt skolemiljø

Rogaland fylkeskommune har to forvaltningsplaner med rutiner for oppfølging av skolens aktivitetsplikt: Disse heter *Rutinedokument mobbing* og *Voksenmobbing, skjerpert aktivitetsplikt*.

Ordensreglement – opplæringsloven § 9A-10

Alle skoler skal ha et ordensreglement, hvor det fremgår hva som er reglene for orden og oppførsel på skolen. Hvis en elev bryter reglene i ordensreglementet kan dette sanksjoneres (straffes), så fremt sanksjonene fremgår av ordensreglementet. Bortvisning fra skolen kan være aktuelt i ulikt omfang. Rogaland fylkeskommune har et ordensreglement som er gjeldende pr i dag, men et revidert ordensreglement er nettopp sendt på høring (høringsfristen er 13. februar 2019).

Spesielt om bortvisning – opplæringsloven § 9A-11

Bortvisning fra skolen kan brukes som en sanksjon i ordensreglementet. For elever på videregående skoler kan rektor bortvise elever fra undervisningen i opp til fem dager. Det er også mulig å bortvise en elev for resten av skoleåret. Om en elev skal bortvises for resten av skoleåret er det fylkesrådmannen som avgjør.

Rogaland fylkeskommune har inntatt reglene om bortvisning fra opplæringen i ordensreglementet. Rektor avgjør bortvisning i opp til fem dager, dersom rektor tenker at det er aktuelt med bortvisning for resten av skoleåret må rektor ta kontakt med fylkesrådmannen. Dersom rektor først utviser en elev i fem dager, kan ikke fylkesrådmannen etterpå bestemme at eleven skal utvises resten av skoleåret. Dette vil være dobbeltstraff, noe som ikke er lovlig.

Før det gjøres vedtak om bortvisning, må skolen/fylkesrådmannen vurdere andre tiltak. Bortvisningen må stå i forhold til det bruddet på ordensreglementet eleven har begått. Når fylkesrådmannen skal vurdere om en elev skal bortvises for resten av skoleåret er svært viktig at andre tiltak er vurdert i forkant. All ungdom i Norge har rett på videregående opplæring dersom de ønsker dette. Å bortvise en elev for resten av skoleåret er svært inngripende for eleven det gjelder. Terskelen for å gjøre dette er altså svært høy.

Ved bortvisning fra opplæringen regnes dagene eleven er borte som fravær.

Tiltak i en aktivitetsplan og bruk av sanksjoner etter ordensreglementet i samspill

Dersom en elev utsettes for en krenkelse av en annen elev vil dette ofte medføre at eleven ikke opplever å ha et trygt og godt skolemiljø. Rektor har likevel et ansvar for å følge opp begge elevene – de har begge rett på et trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring.

Når det gjelder eleven som ble krenket, vil skolen måtte sette inn egnede og tilstrekkelig tiltak, slik at eleven skal få en trygg og god skolehverdag. Tiltakene som settes inn skal være tilpasset situasjonen. I noen tilfeller vil det være nødvendig å sette inn tiltak som kan oppleves inngripende ovenfor den

utøvende eleven – som f.eks. skjermingstiltak eller organisatoriske tiltak som friminutt på egne tider eller lignende. Hvilke tiltak som settes inn må bero på en konkret vurdering av situasjonen og elevenes beste. I denne vurderingen skal det tas hensyn både til eleven som er krenket og eleven som utøvde krenkelsen. Det kan også være aktuelt å bruke sanksjoner hjemlet i ordensreglementet ovenfor den utøvende eleven.

Det er svært viktig å skille mellom sanksjoner etter ordensreglementet og tiltak i en aktivitetsplan. En sanksjon har et pønalt preg (straff), og skal brukes som dette. Tiltak som settes inn i en aktivitetsplan skal sikre at elevene opplever et trygt og godt skolemiljø (de skal altså ikke brukes som straff). Dersom det settes tiltak «mot» den utøvende eleven for å sikre at den krenkede eleven får et trygt og godt skolemiljø, har den krenkede eleven rett på å vite hva disse tiltakene er. (Den krenkede eleven har ikke krav på å vite taushetsbelagt informasjon om den utøvende eleven.)

Rektors ansvar

Det er rektor som har ansvar for å utarbeide en aktivitetsplan med egnede og tilstrekkelige tiltak. Rektor har også ansvar for å iverksette sanksjoner ved brudd på ordensreglementet. Avhengig av sakens alvorlighetsgrad må rektor vurdere hvilke andre instanser det er aktuelt å kontakte, som f.eks. politi, barnevern og PPT. Dersom eleven er under 18 år skal elevens foresatte alltid kontaktes.

Adgang til å klage - part og rettslig klageinteresse

Når skolen lager en aktivitetsplan etter oppl. § 9A-4 lager skolen typisk to aktivitetsplaner – én for eleven som har blitt krenket og én for eleven som har utøvde krenkelsen. Elevene og deres foresatte har ikke innsyn i hverandres aktivitetsplaner. Men – tiltak som er iverksatt «mot» utøvende elev for å sikre at den krenkede eleven skal ha en trygg og god skolehverdag skal også fremgå i aktivitetsplanen til eleven som har blitt krenket.

Dersom rektor fattet enkeltvedtak om bortvisning for en elev, er det de som er parter og de som har rettslig klageinteresse som kan klage på dette vedtaket. Dette følger av forvaltningsloven § 28. Dette er som regel eleven selv og elevens foresatte.